

dCIDOB 107.

Estats Units, entre el poder i la seducció.

La política exterior del *hard power*. Cap a un canvi d'estratègies?
Esther Vera

La política exterior del *hard power*

Cap a un canvi d'estratègies?

Esther Vera Politòloga i periodista especialitzada en informació internacional

“L'ordre mundial que busquem és la cooperació dels països lliures, treballant junts en una societat amistosa i civilitzada”¹.

Franklin Delano Roosevelt, 1941

“Així doncs, conciutadans americans: no us demaneu què pot fer el vostre país per vosaltres; demaneu-vos què podeu fer vosaltres pel vostre país. Conciutadans del món: no us demaneu què farà Amèrica per vosaltres, sinó què podem fer junts per la llibertat de l'home”².

John Fitzgerald Kennedy, discurs inaugural del 20 de gener de 1961

Els Estats Units i el seu codi de valors

“Nosaltres el poble”, l'entitat que s'expressava en la Constitució de 1787, emanava un conjunt de valors definitoris de la identitat dels Estats Units. A diferents definicions de la identitat nacional, diferents interessos i prioritats polítiques, que defineixen també la política exterior. El *credo* estatunidenc de Thomas Jefferson –popularitzat per Gunnar Myrdal el 1944 a la seva obra *An american dilemma: the negro problem and modern democracy*–, adverteix de l'existència “d'un ethos social, un credo polític”. És a dir, un conjunt de valors definitoris de la identitat, comuns als seus ciutadans, malgrat la diversitat d'orígens. La identitat estatunidenca seria producte, originàriament, de la cultura angloprotestant característica dels colons fundadors en els segles XVII i XVIII. Els elements definitoris serien la llengua anglesa, la convicció religiosa, els conceptes anglesos de l'imperi de la llei, la responsabilitat dels governants, els drets dels individus, els valors dels protestants dissidents com l'individualisme i l'ètica del treball. El codi s'ha no-

drit i consolidat amb les generacions posteriors d'immigrants, que van ser assimilades en la cultura original i van fer les seves pròpies contribucions. De fet, van ser la cultura angloprotestant i les llibertats polítiques en un entorn econòmic favorable a les oportunitats les que van atraure milions d'immigrants als Estats Units, i van convertir la immigració a gran escala en una característica del país.

La identitat nacional estatunidenca té, doncs, un caràcter cívic. Està formada per principis més que per adscripció i es proclama com una nació universal, que considera que els seus principis són aplicables a totes les societats humanes.

A través de la història, el debat sobre la identitat s'ha produït entorn d'uns valors bàsics que s'han mantingut molt estables o, com deia Lipset, hi ha hagut “més continuïtat que canvi respecte als elements principals del sistema nacional de valors” (Lipset, 1973: 103).

Una de les característiques fonamentals de la societat estatunidenca, bàsica en la seva construcció, és el seu caràcter democràtic. Durant el primer segle d'existència, Estats Units va ser l'únic país que va tenir un Govern republicà continuat i moltes de les institucions de la democràcia moderna, com recollia, amb perplexitat, Alexis de Tocqueville en les seves cròniques. L'aristòcrata francès s'hi referia en els termes següents: “el principi de sobirania del poble no és cosa oculta o estèril, com en certes nacions, sinó que se'l reconeix en els costums i se'l proclama en les lleis, s'estén amb llibertat i arriba sense obstacles fins a les últimes conseqüències” (Tocqueville, 2002: 96).

Si la identitat dels Estats Units es defineix com un conjunt de principis universals de llibertat i democràcia, aleshores un dels objectius principals de la política exterior serà la promoció d'aquests valors a altres països i la preservació interna del sistema.

L'11-S o el xoc de la vulnerabilitat

Les guerres del segle XX van tenir escenaris separats del país per milers de milles d'oceà. Els atemptats de l'11-S, en canvi, van significar un brusc despertar al fet que la distància ja no significa invulnerabilitat, i a la presa de consciència d'un nou enemic amb mètodes d'actuació no convencionals. El final de la Guerra Freda i la desaparició de l'*enemic* havien relaxat el component identitari que aquests atemptats, i la seva utilització política, reforçarien. Preservar la identitat del país era preservar-lo dels perills externs. Però també del replegament intern que van suposar les polítiques de seguretat de l'Administració Bush en detriment de la llibertat. Polítiques de replegament que amenaçaven els signes d'identitat del *credo*.

Exportació de valors i defensa de la identitat o *the way of life*

La intenció última de la política exterior és crear condicions favorables per preservar els interessos i la idiosincràsia del país. La primera línia de defensa és la democràcia mateixa, amb la Constitució, el Govern i el sistema de *checks and balances* (equilibri de poders), que garanteix el funcionament del sistema polític i la iniciativa individual. Preservar la identitat del país és garantir l'ordre intern i extern.

listes optaven per eliminar el sistema d'aliances de la Guerra Freda i actuar com un *offshore balancer* en un món multipolar; alguns internacionalistes liberals optaven per una concertació entre poders. I encara els neoconservadors defensaven que els Estats Units convertissin el seu estatus d'única superpotència en hegemonia americana.

Cinc anys després de la caiguda del mur de Berlín, Boris Ieltsin advertia que l'herència de la Guerra Freda podria ser la *pau freda*. De fet, la Guerra del Golf (1991) va imposar l'estratègia d'hegemonia global. El debat va continuar però la influència política de realistes, aïllacionistes i mundialistes va ser menor. Tant sota el mandat del demòcrata Bill Clinton com del republicà George W. Bush, diferents variants de l'hegemonia global dels Estats Units van guiar la política exterior.

Estratègia militar

Si la Guerra del Golf té una importància històrica és per la coalició internacional que hi va donar suport i per la impressió que la cobertura televisiva unilateral va donar del poder, gairebé màgic, de la maquinària militar dels Estats Units. L'extraordinària superioritat sobre les forces iraquianes i el càlcul conservador de no arribar fins a Bagdad van transformar la imatge de l'exèrcit després de Corea i Vietnam. Els Estats Units, en els mandats de Bush i Clinton, van acceptar

Winston Churchill, Franklin Delano Roosevelt i Iósif Stalin a la Conferència de Ialta, febrer de 1945

El debat posterior a la Segona Guerra Mundial entre aïllacionistes, federalistes mundials, realistes i anticomunistes es va acabar amb la guerra de Corea (1950). L'Administració Truman va adoptar l'estratègia de contenció, que va centrar la política exterior del país fins a l'acabament de la Guerra Freda a final dels vuitanta. Amb la caiguda del mur de Berlín va tenir lloc un altre gran debat: alguns proposaven una estratègia aïllacionista; altres una federació global sota el mandat d'unes Nacions Unides revitalitzades; alguns rea-

la idea que el potencial militar podia ser una eina hegemònica i òptima per aconseguir objectius internacionalistes com combatre el genocidi i estendre la democràcia.

El 1992, Paul Wolfowitz, tercer en el Departament de Defensa de Dick Cheney, va elaborar un document estratègic anomenat *Defense Planning Guidance (DPG)*, que deia com transformar el predomini posterior a la Guerra Freda en una posició indefinida d'hegemonia global: prevenint l'emergència d'una superpotència rival. La filtració del document a la prem-

sa va provocar malestar, especialment per la teoria de subordinar els competidors potencials, com la Xina i les nacions industrials avançades, teòricament aliades.

L'estratègia de l'hegemonia es va convertir en l'estratègia oficial quan, el 2001, Wolfowitz es va incorporar a l'Administració del segon president Bush, com a número dos de Donald Rumsfeld al Pentàgon, i amb Cheney de vicepresident. Abans, Clinton havia preferit la retòrica de la geoeconomia a la geopolítica i s'havia mostrat molt més cooperatiu amb les institucions internacionals. Els demòcrates argumentaven que es podia defensar l'hegemonia, però treballant a través d'institucions multilaterals com les Nacions Unides o l'OTAN.

Les diferències d'estil amagaven, però, un consens fonamental de l'elit bipartidista de Washington: un món unipolar anava a favor dels interessos dels Estats Units; s'havien de convertir també les aliances supervivents de la Guerra Freda a Europa, Àsia i el Pròxim Orient per fer perdurar l'hegemonia global dels Estats Units. "Hegemonia global benvolent" és com els neoconservadors William Kristol i Robert Kagan descrivien el rol internacional estatunidenc (Kristol i Kagan, 1996: 20-31).

L'estratègia, que va obtenir el nou consens, es basava en la dissuasió, en donar seguretat per evitar el sorgiment d'una alternativa regional, i en la coerció per evitar la proliferació armamentística. Es tractava de mantenir els altres poders potencials relativament desarmats i dependents, provant que els Estats Units són els únics capaços de garantir la seva seguretat i els seus interessos a Europa i a Àsia, però sobretot al Pròxim Orient, regió productora de petroli d'interès per a tots els països industrialitzats.

Els nous enemics eren "l'eix del mal" format per Corea del Nord, l'Iran i l'Iraq. En el document d'estratègia es defineixen els estats rebels com a "règims que brutalitzen el seu propi poble, malbaraten les seves reserves naturals (...) no demostren cap interès per la llei internacional (...) estan determinats a adquirir armes de destrucció massiva (...) donen suport al terrorisme arreu del món" i "odien els Estats Units i el que representen". Es tracta d'una definició prou àmplia per ser utilitzada en funció dels interessos polítics i comercials. Un criteri de selecció d'enemics que no inclou, per exemple, Myanmar, l'Aràbia Saudita o dictadures africanes. Un criteri que va permetre –obrint l'estratègia i exagerant el perill– establir l'estratègia de Guerra Global contra el Terror, la Global War on Terrorism (GWOT).

Posteriorment a l'11-S i a la invasió de l'Afganistan, l'Administració Bush va manipular els informes de la Intel·ligència estatunidenca i va presentar als aliats i les institucions internacionals un escenari en què el règim iraquità aconseguiria, a curt termini, armes de destrucció massiva; mitjans potencialment devastadors, que estarien a disposició del terrorisme internacional. Ni les armes de destrucció massiva van aparèixer mai ni tampoc els pretesos lligams del règim iraquità amb l'Al Qaida d'Ossama Bin Laden.

Les motivacions no declarades per envair l'Iraq van donar arguments poderosos a aquells que acusen la política exterior d'Estats Units de doble moral. Una doble moral que, en nom de l'exportació de la democràcia, tractaria d'assegurar-se mercats energètics sense respecte pels drets humans. L'Iraq era important per la seva situació estratègica i per les seves reserves petrolíferes. Un règim pro nord-americà a Bagdad promouria diversos objectius estratègics: permetria el trasllat de les bases estatunidenques de l'Aràbia Saudita; intimidaria l'Iran i Síria;

L'expansió de l'OTAN és una de les peces que aferma l'hegemonia dels Estats Units en el món de la postguerra freda, assegurant-se que els antics països comunistes no s'integrin a les esferes d'influència d'Alemanya ni de Rússia

Estats rebels / *rogue states*

De la utilització propagandística del terme *rogue state* es va passar a convertir-lo en l'embrió de l'estratègia contra el terrorisme. De manera que, de la lluita contra "l'imperi del mal" –referit a l'URSS–, es va passar a "l'eix del mal". L'estratègia quedava anunciada en el discurs de la Unió pronunciat per Bush el 29 de gener de 2001 i es reiterava en el document oficial d'Estratègia de Seguretat Nacional que l'Administració Bush va fer públic el setembre de 2002.

i crearia una situació de més seguretat per a Israel. El plantejament assumia que el cost de la guerra aniria a càrrec dels beneficis de la indústria petroliera iraquiana. Però no ha estat així.

La guerra ha estat un fracàs polític, econòmic, moral i estratègic per als Estats Units. Desastre moral per Guantánamo i Abu Ghraib, que romandran com les imatges dels abusos d'aquella guerra, debilitant la posició estratègica i la capacitat d'influència i credibilitat de la política estatunidenca. Debilitant, doncs, l'efectivitat del *hard power* (poder dur) i la credibilitat del *soft power* (poder tou), la veritable capacitat d'influència dels Estats Units com a model de societat i estil de vida.

Exportació de la democràcia

Els presidents anteriors a John Fitzgerald Kennedy –incloent-hi Woodrow Wilson, Franklin Delano Roosevelt, Harry Truman i Dwight Eisenhower– practicaven una retòrica idealista sobre la universalització de la democràcia i els drets humans. Però també advertien sobre com la llibertat dels americans als Estats Units es veuria amenaçada si un perill exterior obligués el país a replegar-se sobre si mateix. Kennedy i els seus successors, en canvi, parlaven com si hi hagués una relació directa entre la llibertat de qualsevol en qualsevol país i la llibertat dels ciutadans estatunidencs al seu país. El debat s'acostumava a polaritzar entre internacionalistes idealistes, que pensaven la política exterior dels Estats Units com si es tractés d'una croada sense fi per compartir –o imposar– l'estil de vida americà amb altres nacions, i els aïllacionistes. Ambdós grups, acompanyats per realistes que emfasitzen, segons Donnelly, les “coaccions que imposen a la política la naturalesa humana (egoisme) i l'absència d'un Govern internacional (anarquia), que requereix la primacia en tota vida política del poder i la seguretat” (Donnelly, 2005).

La política estatunidenca ha oscil·lat entre la *realpolitik* amoral de Richard Nixon i el seu assessor de seguretat nacional, Henry Kissinger, i la retòrica kennediana de George W. Bush en el segon mandat: “l'objectiu últim és acabar amb la tirania al món”. Bush ha mantingut la retòrica sobre l'exportació democràtica per combatre el terrorisme, i el Congrés ha aprovat nombrosos programes bilaterals i multilaterals, com el Millennium Challenge Account (MCA), a través del qual s'han requerit 1.500 milions de dòlars en el pressupost federal de 2008³. El Congrés va aprovar nombrosos programes de suport a la democratització de països de l'Europa de l'Est, però fins al 2005 no es va crear The House Democracy Assistance Commission, que presta suport directe als països en transició amb la seva experiència institucional.

En un document estratègic de març de 2006, el president Bush justificava la invasió de l'Iraq afirmant que “lluitem juntament amb els iraquians per assegurar un Iraq unit, estable i democràtic –un nou aliat en la guerra contra el terror en el cor del Pròxim Orient”. Per al president republicà, la seva administració ha triat “lideratge i no aïllament, i el comerç lliure i just als mercats per damunt del proteccionisme”⁴.

Condoleezza Rice, secretària d'Estat de Bush, va una mica més enllà en les seves intencions. En un article titulat “Repensant l'interès nacional”, publicat a *Foreign Affairs*, Rice afirma: “Com en el passat, la nostra política ha estat sostinguda no només per la nostra força sinó pels nostres valors. Els Estats Units han intentat llargament casar poder i principis –realisme i idealisme (...). Els Estats Units no han estat neutrals sobre la importància dels drets humans o la superioritat de la democràcia com a forma de Govern”. Però Rice admet el motor de les seves decisions al Pròxim Orient on “durant sis dècades, amb administracions republicanes i demòcrates, un negoci bàsic definia el compromís dels Estats Units amb el Pròxim Orient: nosaltres donàvem suport a règims autoritaris i ells donaven suport al nostre interès compartit d'estabilitat regional” (Rice, 2008). Per a l'Administració Bush, l'11-S hauria demostrat que aquesta política aportava només una *estabilitat falsa*.

Estratègia i mercat

Els Estats Units han fet tradicionalment una política econòmica que reforça la seva capacitat militar i una política exterior favorable a la seva economia. En alguns temps ha estat proteccionista i en altres ha animat polítiques de lliure comerç. Però durant més de dos segles ha utilitzat la seva política econòmica a l'exterior com una eina més de l'estratègia de política de seguretat.

Els Estats Units són un gran productor de petroli, però al mateix temps són el primer consumidor mundial de petroli cru i derivats. Aquest fet ha condicionat la seva política exterior en les últimes cinc dècades. Actualment, amb 305,6 milions d'habitants

–el 4,5% de la població mundial– els Estats Units consumeixen el 24% de la producció mundial de petroli i una xifra similar de la producció de gas natural. Coordinat pel vicepresident Cheney, el Govern de Bush va realitzar un informe sobre la realitat de la dependència energètica dels Estats Units que aportés un conjunt de recomanacions per reduir-ne la vulnerabilitat. El resultat va ser el *Report of the National Energy Policy Development Group* (maig 2001). En 170 pàgines, l'informe avalua la situació i proposa actuacions per solucionar el dèficit energètic i el subministrament a llarg termini. L'informe reconeix el dèficit del país i la impossibilitat de generar energia de manera proporcional a l'expansió de la demanda. Preveu que el consum de petroli creixi de prop dels 6 milions de barrils diaris, el 30% del consum total actual de cru, per la qual cosa haurà de créixer la importació de petroli.

L'informe reconeix que el patró de consum energètic no es pot modificar i parla de “seguretat nacional energètica”. El capítol 8 –*Strengthening global alliances. Enhancing national energy*

security and international relations— és clarificador sobre la utilització de la política exterior per garantir els subministraments. Proposa, literalment, “fer de la seguretat energètica una prioritat de la nostra política comercial i exterior”. Entre les recomanacions es posa el focus sobre els països del Caspi. El desmembrament de l'URSS i la fi de la Guerra Freda van obrir la participació de capitals petrolers estatunidencs a la regió (Azerbaidjan i Kazakhstan). Però la presència de països riberencs com Rússia i l'Iran, la complexitat de les rutes d'exportació pels interessos comercials i estratègics dels Estats Units i la indefinida situació jurídica del Caspi han dificultat la consolidació de la participació estatunidenca a la regió. Rússia pugna pel territori de trànsit dels oleoductes —per controlar vies i pels beneficis econòmics

dels impostos de trànsit— i Washington busca alternatives a través de Turquia o l'Afganistan per tal de reduir la influència russa en la regió. L'Iran es considera la ruta òptima —més directa i amb menys costos— però es tracta d'un enemic de la llista d'estats rebels. Una altra de les recomanacions importants de l'informe per tal d'incrementar l'oferta interior és l'explotació de petroli i gas natural de la National Petroleum Reserve-Alaska (NPR-A). Amb reserves calculades en uns 16.000 milions de barrils, es considera una zona molt sensible a nivell ecològic, especialment per la seva proximitat i la possible repercussió de les extraccions i el transport sobre The Arctic National Wildlife Refuge (ANWR). Segons el pla energètic s'hi podria arribar a extreure fins a 1,3 milions de barrils diaris, el que representaria un 6% de la demanda actual de petroli dels Estats Units. El Pla va ser aprovat per la Cambra de Representants, però va ser aturat al Senat. La campanya electoral de 2008 va tornar a posar la qüestió d'actualitat amb la ja famosa frase dirigida a la candidata

republicana a la vicepresidència, Sarah Palin, “drill, baby, drill” (perfora, noia, perfora) a favor d'extreure petroli de la reserva d'Alaska, estat del qual és governadora.

Multilateralitat versus unilateralisme

L'expansió de l'OTAN és una de les peces que aferma l'hegemonia dels Estats Units en el món de la postguerra freda, assegurant-se que els antics països comunistes no s'integrin a les esferes d'influència d'Alemanya ni de Rússia.

La descoordinació de la UE ha fet inviable una política exterior i una actuació militar comuna efectiva. Difícilment els esforços coordinats a la guerra dels Balcans i la postguerra s'han pogut capitalitzar, després que les cacofonies constants portessin l'OTAN, liderada pels Estats Units, a intervenir a Sèrbia el 1998 per evitar la neteja ètnica d'albanesos pels serbis kosovars.

L'OTAN ha estat utilitzada per premiar i castigar la pretesa lleialtat als interessos dels Estats Units, premiant els països petits que van donar suport a la invasió de l'Iraq, i desafiant els interessos russos, a través de la cooptació d'antics països del Pacte de Varsòvia —la República Txeca i Polònia— en el seu projecte d'escut antimíssils que quedarà a les portes de Rússia. La resposta de Moscou, l'antiga potència ara a la recerca de la dignitat de l'imperi perdut, va quedar clara en la ràpida i contundent intervenció militar a Geòrgia (agost 2008), en el moment en què va veure amenaçat el seu pati del darrere.

La intervenció a l'Iraq va deixar en evidència que l'hegemonia estava per damunt de la vocació multilateral. Si l'any 1991 es va intervenir a Kuwait per alliberar-lo de la invasió de Saddam Hussein en el marc d'una amplíssima coalició internacional i amb el suport de les Nacions Unides, l'oposició inicial d'alguns països importants en el si d'aquest organisme respecte a la nova intervenció, va donar lloc a la utilització de la via de l'unilateralisme, més o menys dissimulat amb el suport britànic i d'alguns socis menors. El secretari d'Estat Rumsfeld va qualificar els seus nous clients europeus de *nova Europa* i els països que es van oposar a la intervenció de *vella Europa*, obrint una etapa de relacions especialment difícils amb Alemanya i França.

A la UE, els Estats Units han intentat intervenir donant suport a l'entrada dins de l'organització d'un aliat important militarment: Turquia. L'aposta va ser tan òbvia que l'aleshores president francès, Jacques Chirac, va reclamar contenció a Washington dient-li que el Govern americà té tant a dir sobre les relacions de Turquia amb la UE com la UE sobre les relacions de Mèxic amb els Estats Units.

Hard power i soft power

L'última Administració Bush ha actuat de manera unilateral i sobrada d'arrogància. Els Estats Units estan abocats al lideratge però també a augmentar la cooperació si es pretén reforçar les relacions internacionals i evitar les confrontacions. Fins i tot la Declaració d'Independència parla d'un “respecte honorat per les opinions de la

humanitat”, que els darrers anys ha estat ignorada. La lluita contra el terrorisme seria més eficient com una lluita pacient i gens espectacular, amb una estreta cooperació –també civil– amb altres països, que amb actuacions militars, com la fallida invasió de l'Iraq.

L'elecció del demòcrata Barack Obama el 4 de novembre de 2008 permet apuntar un trencament amb la política exterior de l'Administració Bush. El nou president arriba a la Casa Blanca amb una majoria àmplia i còmoda, i impulsat per una onada de simpatia internacional, especialment a Europa.

Amb un país en recessió, amb el sistema bancari al llindar de la fallida i amb dades històriques, Obama se centra en la política econòmica per rescatar el país d'una crisi profunda. El nomenament del seu Govern perfila les línies clau del mandat: en economia, competència i experiència dels col·laboradors de Bill Clinton; en política exterior nomena la senadora Hillary Clinton –la seva gran rival política– secretària d'Estat, reconeixent-li la seva competència, prestigi i la seva fortalesa política i de caràcter. La decisió, en nom del millor Govern i de la integració ideològica, es completa amb la continuïtat de Robert Gates, un republicà, en la cartera de Defensa; mentre que Susan E. Rice, advocada dels drets humans, serà la nova cara a les Nacions Unides.

L'escrutini públic, personal i polític de Hillary Clinton en les últimes dècades permet dibuixar algunes línies de la política exterior de l'Administració Obama: en primer lloc, significa un trencament radical amb la política exterior i de defensa nacional impulsada pel vicepresident Cheney durant la presidència de Bush. La competència política entre Obama i Clinton i les seves diferències generacionals i d'estil no permeten augurar més distància entre ells que entre Colin Powell i Condoleezza Rice.

Una nova alçada

“Reforçarem la nostra capacitat de vèncer els nostres enemics i de donar suport als nostres amics”. D'aquesta manera, Obama presentava Clinton, que arriba a la política exterior del país amb un afegit de celebritat, útil per a la interlocució a bona part del món. La seva experiència política i la seva doctrina combinen el *soft power* de la primera dama que actuava d'ambaixadora de bona voluntat a més de 80 països, i el *hard power* de la senadora que ha estat al comitè de les forces armades i que escruta el funcionament de la maquinària militar dels Estats Units. Obama i Clinton coincideixen en la importància del poder tou i de la democràcia americana com a via de seducció política en les relacions internacionals.

El programa exterior d'Obama durant la campanya electoral es movia entre vaguetats entorn de dues idees-força: la retirada de les tropes de l'Iraq i la voluntat de diàleg. El projecte de la senadora coincideix en les dues línies bàsiques i és encara una mica més precís. Sobre la retirada de l'Iraq, Obama la situa en els primers 16 mesos, la qual cosa no inquietarà la seva secretària d'Estat, que prometia la retirada en els primers 60 dies si arribava a la presidència.

Clinton lamentava com una *tragèdia* que l'Administració Bush hagi “malmès el respecte i la confiança dels nostres aliats” dilapidant el capital de simpatia cap als Estats Units després de l'11-S. Clinton, partidària d'un lideratge que inspiri i atragui

més que amenaci, defensa la cooperació per construir “el món que volem en comptes de defensar-nos del món que temem”.

Els principis que conduiran la seva acció, segons l'article publicat a *Foreign Affairs*, són: guiar-se preferentment pel multilateralisme mantenint l'unilateralisme com una opció necessària per protegir la seguretat i evitar la tragèdia; utilitzar els militars no com una solució a cada problema sinó com un element d'una àmplia estratègia; fer treballar les institucions internacionals: són una eina i no una trampa; garantir que la democràcia compleixi les seves promeses; mantenir i revifar els valors dels Estats Units. “Si promovem l'imperi de la llei a altres països, també l'hem d'acceptar al nostre” deia la candidata. Entre les mesures concretes, el pla de la candidata preveu: retirar les tropes de l'Iraq impulsant una forta iniciativa diplomàtica a la regió, un nou procés de pau al Pròxim Orient –la senadora s'ha mostrat pròxima a les posicions israelianes al capitolí–, concentrar-se en el combat contra els talibans a l'Afganistan, negociar a l'Iran i Corea del Nord, no veure Rússia només com una amenaça, estrènyer els llaços amb Europa –“no hi ha aliats més fiables”– i enfocar novament la diplomàcia cap a Amèrica Llatina. Clinton és partidària d'un fons de 10.000 milions de dòlars per a l'ensenyament al món en desenvolupament, de reduir l'arsenal nuclear americà i firmar el Protocol de Kyoto i convertir la lluita contra l'escalfament global en una prioritat (Clinton, 2007).

El desafiament és gran per a una administració que arriba en un moment de profunda crisi econòmica, amb dues guerres obertes i en ple deteriorament del seu prestigi militar i dels valors de democràcia i llibertat que els Estats Units han representat històricament. ●

Notes

1. The World order which we seek is the cooperation of free countries, working together in a friendly, civilized society.
2. And so my fellow Americans: ask not what your country can do for you, ask what you can do for your country. My fellow citizens of the world: ask not what America will do for you, but what together we can do for the freedom of man.
3. Congressional Research Service Report for Congress. *Democracy Promotion: Cornerstone of US Foreign Policy*. 26 de desembre de 2007.
4. *Overview of America's National Security Strategy*. 16 de març de 2006. Consultable a: www.whitehouse.gov/nsc/nss/2006/nss2006.pdf

Referències bibliogràfiques

- CLINTON, Hillary. “Security and opportunity for the Twenty-first century”. *Foreign Affairs*. Vol. 86. No. 6 (novembre-desembre 2007).
- DONNELLY, Jack et al. *Theories of International Relations* (3ª edició). Nova York: Palgrave Macmillan, 2005.
- HUNTINGTON, Samuel P. *¿Quiénes somos? Los desafíos a la identidad nacional estadounidense*. Barcelona: Editorial Paidós, 2004. P. 387.
- KRISTOL, William i KAGAN, Robert. “Toward a Neo-Reaganite Foreign Policy”. *Foreign Affairs*. Vol. 75. No. 4 (juliol-agost 1996).
- LIND, Michael. *The American Way of Strategy: U.S. Foreign Policy and the American Way of Life*. Nova York: Oxford University Press, 2006.
- LIPSET, Seymour Martin. *The First New Nation: The United States in Historical and Comparative Perspective*. Nova York: Norton, 1973. P. 103.
- NYE, Joseph S. *La paradoja del poder norteamericano*. Madrid: Editorial Taurus, 2003.
- OBAMA, Barack. “Renewing American leadership”. *Foreign Affairs*. Vol. 86. No. 4 (juliol-agost 2007).
- RICE, Condoleezza. “Rethinking the National interest. American Realism for a New World”. *Foreign Affairs*. Vol. 87 No. 4 (juliol-agost 2008).
- TOCQUEVILLE, Alexis de. *La democracia en América, 1*. Madrid: Alianza Editorial, 2002.